

ENERGOELEKTRYKA	NORMA BRANŻOWA	BN-91
	Końcówki zaciskowe do żył przewodów o przekrojach do 16 mm ²	3068-03
		Grupa katalogowa 0671

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są wymagania i badania dotyczące końcówek zaciskowych przeznaczonych do zakończenia żył przewodów wielodrutowych o przekrojach do 16 mm².

1.2. Zakres stosowania normy. Norma dotyczy końcówek zaciskowych stosowanych do zabezpieczenia końców przewodów o żyłach wielodrutowych przed przemieszczaniem, połamaniem i powyginaniem drutów, ułatwiających zamocowanie przewodów w zaciskach wyrobów elektroinstalacyjnych.

1.3. Określenia

1.3.1. końcówka zaciskowa zamknięta — końcówka, która przed zaciśnięciem jest ukształtowana w postaci tulejki.

1.3.2. końcówka zaciskowa otwarta — końcówka, która przed zaciśnięciem jest uformowana w kształcie litery U.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Podział

2.1.1. Podział końcówek zaciskowych w zależności od wykonania

- zamknięte — bez wyróżnienia w oznaczeniu,
- otwarte — U.

2.1.2. Podział końcówek zaciskowych w zależności od zamocowania

- na żyłę przewodu — bez wyróżnienia w oznaczeniu,
- na żyłę i izolacji przewodu — I.

2.1.3. Podział końcówek zaciskowych w zależności od dopuszczalnej temperatury otoczenia — do pracy w temperaturze otoczenia nie przekraczającej:

- 125°C — bez wyróżnienia w oznaczeniu,
- 140°C — T140,
- 230°C — T230.

2.2. Oznaczenie

2.2.1. Sposób budowy oznaczenia. Oznaczenie powinno zawierać co najmniej:

- a) część słowną KOŃCÓWKA ZACISKOWA,
- b) symbol wykonania wg 2.1.1,
- c) symbol zamocowania wg 2.1.2,
- d) przekrój przewodu × długość końcówki wg 3.1,
- e) symbol dopuszczalnej temperatury otoczenia wg 2.1.3,
- f) numer normy.

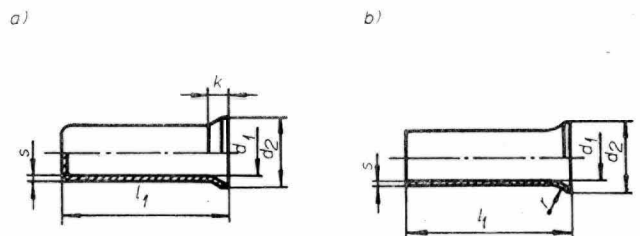
2.2.2. Przykład oznaczenia końcówki zaciskowej otwartej (U), mocowanej na żyłę przewodu, o przekroju przewodu 2,5 mm² i długości końcówki 7 mm, do pracy w temperaturze otoczenia do 125°C:

KOŃCÓWKA ZACISKOWA U 2,5×7 BN-91/3068-03

3. WYMAGANIA

3.1. Główne wymiary, w mm

a) końcówek zaciskowych zamkniętych — wg rys. 1 i tabl. I;

BN-91/3068-03-1

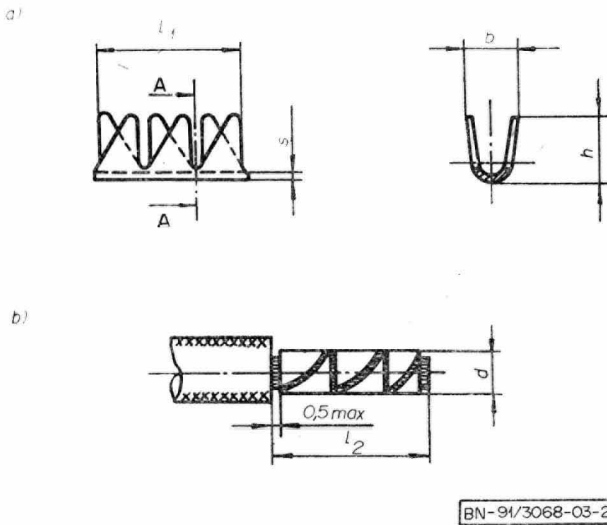
Rys. 1. Końcówka zaciskowa zamknięta
a) ciągnięta z taśmy. b) cięta z rurki

Zgłoszona przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Sprzętu Elektrotechnicznego i Urządzeń Technologicznych ELGOS
Ustanowiona przez Dyrektora Ośrodka Badawczo-Rozwojowego ELGOS dnia 29 lipca 1991 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1992 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 7/1991, poz. 19)

Tablica 1

Przekrój przewodu mm ²	l_1		d_1		d_2 0 -0,2	k max	r min	s $\pm 0,05$
	wymiar	odchyłka	wymiar	odchyłka				
0,5	6	$\pm 0,4$	1	$+0,14$ 0	2,1	0,7	0,8	0,25
0,75	6		1,4		2,5			0,15
1	6 10		1,6		2,7			
1,5	7 10		1,8	2,9	1,2			
2,5	7	$\pm 0,4$	2,3	$+0,25$ 0		4	1,2	0,2
	12	$\pm 0,6$						
4	9	$\pm 0,4$	2,8	$\pm 0,3$ 0	4,8	1,5	1,6	0,2
	12	$\pm 0,6$						
6	10	$\pm 0,4$	3,6	5,8	7,5	1,5	1,6	0,2
	12	$\pm 10,6$						
	15							
10	12	$\pm 0,6$	4,5	7,5	1,5	1,6	0,2	
	15	$\pm 0,6$						
	18	$\pm 0,8$						
16	12	$\pm 0,6$	5,8	7,5	1,5	1,6	0,2	
	15	$\pm 0,6$						
	18	$\pm 0,8$						

b) końcówek zaciskowych otwartych mocowanych na żyłę przewodu wg rys. 2 i tabl. 2:

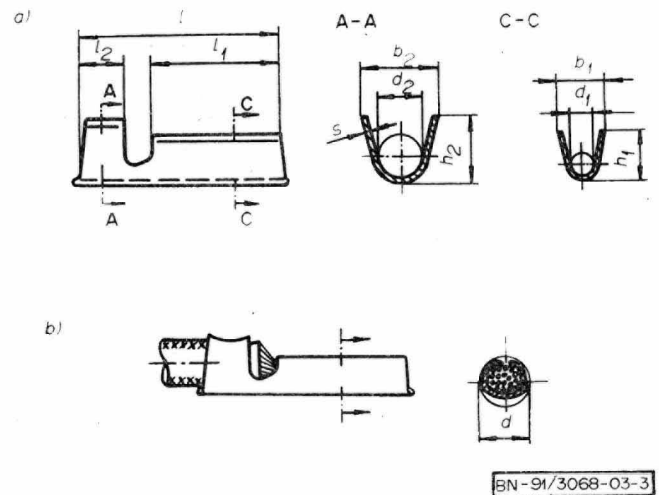

Rys. 2. Końcówka zaciskowa otwarta
a) przed zaciśnięciem, b) po zaciśnięciu

Tablica 2

Przekrój przewodu mm ²	l_1 $\pm 0,5$	b $\pm 0,5$	h $\pm 0,5$	d max	l_2 ± 1	s $\pm 0,05$
0,75÷1	6	2,5	2,6	1,8	7	0,25
1,5			2,8	2		
2,5	7	3	3,2	2,5	8	

c) końcówek zaciskowych otwartych mocowanych na żyłę i izolacji przewodu — wg rys. 3 i tabl. 3.

Rys. 3. Końcówka zaciskowa otwarta odmiany I
a) przed zaciśnięciem, b) po zaciśnięciu

Dopuszcza się wykonywanie końcówek zaciskowych dłuższych, po uzgodnieniu między wykonawcą i odbiorcą.

Szczegółów niezwymerowanych nie normalizuje się.

3.2. Materiały. Końcówki zaciskowe w zależności od temperatury otoczenia powinny być wykonane z odpowiednich materiałów i ewentualnie zabezpieczone pokryciem ochronnym wg tabl. 4.

Dopuszcza się stosowanie innych materiałów i pokryć, jeżeli są one co najmniej równorzędne pod względem odporności na korozję i temperaturę oraz własności mechanicznych i elektrycznych.

Tablica 3

Przekrój przewodu mm ²	l $\pm 0,5$	l_1 $\pm 0,35$	l_2 $\pm 0,25$	b_1 $\approx$	b_2 $\approx$	d_1 $+0,3$ 0	d_2 $+0,3$ 0	h_1 $\approx$	h_2 $\approx$	s $\pm 0,05$	d $-0,1$
0,5÷1	11	7	2,5	2,5	4	1,4	2,6	2,8	3,8	0,3	2,7
1,5	11	7	2,5	3	4	1,8	3	3,5	4,5	0,3	3,1
2,5	11	7	2,5	3,5	5	2,3	3,5	4,3	5,2	0,3	3,6
4	14	8,5	3,5	4	5,6	2,8	4,5	4,8	6,3	0,4	4,2
6	14	8,5	3,5	4,8	6,4	3,4	4,8	5,4	7,8	0,4	5,2

Tablica 4

Dopuszczalna temperatura otoczenia, °C	Materiał	Pokrycie ochronne
125	miedź	bez pokrycia
140	stop miedzi	bez pokrycia
230	stal stal nierdzewna	niklowanie bez pokrycia

Tablica 6

Przekrój przewodu mm ²	Prąd obciążenia A
0,5	10
0,75	14
1	17
1,5	22
2,5	30
4	40
6	51
10	70
16	95

3.3. Wykonanie. Końcówki zaciskowe otwarte powinny być wykonane w postaci taśmy i połączone ze sobą.

Końcówki zaciskowe nie powinny mieć pęknięć, zadziórów i ostrych krawędzi. Ich powierzchnia powinna być gładka, bez zanieczyszczeń i śladów korozji.

3.4. Przyłączanie przewodów. Końcówki zaciskowe powinny umożliwiać przyłączenie przewodów przez zagniatanie przy użyciu przyrządów lub urządzeń wykonanych zgodnie z zaleceniami wytwórcy.

Końcówki zaciskowe powinny umożliwiać przyłączenie przewodu o żyłach miedzianej wielodrutowej, a po zaciśnięciu uzyskanie kształtu mieszczącego się w kole o średnicach wg 3.1.

Konstrukcja końcówek powinna umożliwiać przyłączenie przewodów bez specjalnego przygotowania końca żyły; skręcania drutów żyły nie traktuje się jako specjalne przygotowanie. Końcówki powinny być tak wykonane, aby w czasie zagniatania nie występowało wyslizgiwanie lub odcinanie drutów żyły.

Końcówki zaciskowe powinny obejmować wszystkie druty i żyły przewodu. Izolacja przewodu nie powinna wchodzić do uchwytu żyły przewodu.

3.5. Wytrzymałość na narażenia mechaniczne. Końcówki zaciskowe po zagnieceniu powinny być pewnie zamocowane.

Wymaganie uważa się za spełnione, jeżeli żyła przewodu nie zerwie się lub nie wysunie z końcówki przy obciążeniu w ciągu 1 min siłą działającą w kierunku zgodnym z osią żyły, o wartości podanej w tabl. 5.

Tablica 5

Przekrój przewodu mm ²	0,5	0,75	1	1,5	2,5	4	6	10	16
Siła, N	50	70	105	140	200	250	350	500	800

3.6. Spadek napięcia przy obciążeniu probierczym wg tabl. 6, w warunkach próby wg 5.4.4 nie powinien przekraczać 10 mV.

3.7. Stabilność pracy. Końcówki zaciskowe powinny być odporne na cykliczne zmiany temperatury — od normalnej temperatury otoczenia do temperatury probierczej uzyskanej w warunkach badania wg 5.4.5.

3.8. Cechowanie — nie wymaga się.

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie. Końcówki zaciskowe otwarte wykonane w postaci wstęgi powinny być nawijane na szpulach. Zwoje powinny być nawinięte równolegle i bez skręceń w poszczególnych warstwach. Natomiast szpula powinna zawierać tylko końcówki przeznaczone do przyłączenia przewodów o identycznym przekroju i sposobie mocowania. Koniec wstęgi powinien być oznaczony kolorem czerwonym i zabezpieczony przed rozwinięciem.

Każda szpula powinna być zaopatrzona w przywieszkę zawierającą co najmniej:

- nazwę lub znak wytwórcy,
- oznaczenie wg 2.2,
- liczbę sztuk,
- datę produkcji,
- znak kontroli technicznej.

Dopuszcza się pakowanie końcówek otwartych zgodnie z PN-78/E-06300/23 rozdz. 2.

Końcówki zaciskowe zamknięte powinny być pakowane wg PN-78/E-06300/23 rozdz. 2.

Pozostałe wymagania — wg PN-78/E-06300/23.

4.2. Przechowywanie i transport — wg PN-78/E-06300/23.

5. BADANIA

5.1. Program badań

5.1.1. Rodzaje badań — wg PN-75/E-06300/00 p. 4.1.

5.1.2. Zakres i kolejność badań — wg tabl. 7.

5.1.3. Próbkę do badań pełnych. Do badań pełnych należy wykonać 20 próbek składających się z przewodu o minimalnej długości 150 mm i końcówki zaciśniętej na jednym odizolowanym końcu. Druty na drugim końcu powinny być zalutowane. Przyłączenie

przewodów powinno być zgodne z 3.4. W końcówkach mocowanych na żyłę i izolacji przewodu uchwytu izolacji powinien być odcięty, aby nie było dodatkowego połączenia mechanicznego i/lub elektrycznego między końcówką a przewodem.

Liczbę próbek, na których należy przeprowadzić badania, podano w tabl. 8.

Tablica 8

Lp.	Nazwa badania	Liczba próbek, sztuk
1	Oględziny	20
2	Sprawdzenie wymiarów	5
3	Sprawdzenie wytrzymałości na narażenia mechaniczne	
4	Sprawdzenie spadku napięcia	
5	Próba stabilności pracy	

5.2. Kontrola jakości — wg PN-75/E-06300/00 p. 4.3. Wadliwość dopuszczalna w_2 — wg tabl. 9.

Tablica 9

Rodzaje wymagań	Wadliwość dopuszczalna w_2 , %
Wymagania wg 3.2 ÷ 3.4. sprawdzane próbą wg 5.4.1	2,5

Przykłady wyboru i stosowania planów badania oraz formularze rejestru kontroli — wg Informacji dodatkowych do PN-75/E-06300/00.

5.3. Ogólne warunki wykonywania badań — wg PN-75/E-06300/00 p. 4.4. W przypadku końcówek dostarczonych oddzielnie należy przygotować próbki wg 5.1.3 i przetrzymać je przez 24 h w temperaturze otoczenia.

5.4. Opis badań

5.4.1. Oględziny polegają na sprawdzeniu wymagań wg 3.2 ÷ 3.4, których spełnienie można stwierdzić przez oględziny nie uzbrojonym okiem lub próbą ręczną, bez użycia narzędzi i przyrządów pomiarowych.

Sprawdzenie obejmuje:

- zgodność materiałów na podstawie orzeczeń atestowych lub sprawdzeń identyfikujących,
- wykonanie końcówek wg 3.3,
- przyłączanie przewodów wg 3.4.

Wynik próby należy uznać za dodatni, jeżeli są spełnione powyższe wymagania.

5.4.2. Sprawdzenie wymiarów. Próbę należy wykonać, sprawdzając główne wymiary końcówek na zgodność z 3.1 za pomocą sprawdzianów lub przyrządów pomiarowych o dokładności zapewniającej zachowanie wymaganych tolerancji.

Wynik należy uznać za dodatni, jeżeli są spełnione wymagania wg 3.1.

5.4.3. Sprawdzenie wytrzymałości na narażenia mechaniczne należy przeprowadzić na zrywarcie, maszynie wytrzymałościowej lub innym przyrządzie zapewniającym:

- stały, równomierny wzrost obciążenia,
- możliwość odczytu wartości obciążenia.

Wytrzymałość obciążenia nie powinna być mniejsza od podanej w 3.5.

5.4.4. Sprawdzenie spadku napięcia. Stanowisko probiercze składa się z pięciu zacisków główkowych odmienny C do przewodów o żyłach miedzianych wg PN-86/E-06291 załącznik 1, zamocowanych na wspólnej podstawie.

Badanie należy przeprowadzić na próbkach, które przeszły z wynikiem dodatnim próbę wg 5.4.3.

Przewody z zacisniętymi końcówkami wg 5.1.3 należy wprowadzić do zacisków w taki sposób, aby koniec żyły wystawał z zacisku i był dostępny do wykonania pomiaru spadku napięcia.

Śruby zaciskowe należy dokręcić momentem o wartości $2/3$ momentu wg PN-86/E-06291 p. 3.1.6.

Tak przygotowane zaciski należy obciążyć prądem o wartości wg 3.6 i zmierzyć spadek napięcia między żyłą przewodu a zaciskiem.

Pozostałe postanowienia — wg PN-86/E-06291 p. 4.3.6.

Wynik próby należy uznać za dodatni, jeżeli spadek napięcia na jednym zestyku w żadnym przypadku nie jest większy od wartości podanej w 3.6.

5.4.5. Próba stabilności pracy. Próbę należy wykonać na próbkach, które przeszły z wynikiem dodatnim badanie wg 5.4.4. Zarówno przed próbą, jak i podczas próby nie należy dokręcać śrub zaciskowych.

Próbki zamocowane w zaciskach należy umieścić w probierczym urządzeniu grzejnym, np. w termostacie o temperaturze początkowej $20 \pm 5^\circ\text{C}$. Następnie zaciski należy poddać 20 cyklom nagrzewania i chłodzenia.

Każdy cykl składa się z następujących etapów:

— nagrzanie się ciągu około 20 min do temperatury równej dopuszczalnej temperaturze otoczenia badanych próbek,

— przetrzymanie w tej temperaturze z odchyłką $\pm 5^\circ\text{C}$ przez około 10 min,

— ochłodzenie w ciągu około 20 min do temperatury około 30°C i przetrzymanie w tej temperaturze przez około 10 min, a następnie dalsze chłodzenie do temperatury $20 \pm 5^\circ\text{C}$.

Temperaturę należy mierzyć na główce śruby zaciskowej.

Dopuszcza się wykonywanie cykli nagrzewania i chłodzenia przez wkładanie do nagrzanego do temperatury probierczej termostatu, przetrzymanie przez 30 min i chłodzenie. Przyspieszone chłodzenie strumienia powietrza jest dopuszczalne.

Po ochłodzeniu należy zmierzyć spadek napięcia jak podano w 5.4.4.

Ocena wyniku próby — jak w 5.4.4.

5.5. Ocena wyników badań — wg PN-75/E-06300/00 p. 4.5.

6. POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE

Do dnia 31 grudnia 1992 r. dopuszcza się wykonywanie próbek końcówek zaciskowych niezgodnych z normą, zastosowanych w wyrobach na podstawie dokumentacji opracowanej przed dniem 31 grudnia 1991 r.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Sprzętu Elektrotechnicznego i Urzędzeń Technologicznych ELGOS, Czechowice-Dziedzice.

2. Normy związane

PN-86/E-06291 Zaciski gwintowe do łączenia przewodów o przekrojach do 120 mm² w wyrobach elektroinstalacyjnych

PN-75/E-06300/00 Wyroby elektroinstalacyjne do użytku domowego i podobnego. Wymagania i badania podstawowe. Postanowienia ogólne

PN-78/E-06300/23 Wyroby elektroinstalacyjne do użytku domowego i podobnego. Wymagania i badania podstawowe. Pakowanie, przechowywanie i transport

3. Zgodność z normami zagranicznymi

Niemcy DIN 46 228 Blatt I (1973) Aderendhülsen ohne Isolierungsumfassung — norma zgodna

46 228 Blatt 2 (1964) Aderendhülsen mit Isolierungsumfassung — norma zgodna

46 228 Teil 3 (1964) Aderendhülsen ohne Isolierungsumfassung + offene Ausführung — norma zgodna

4. Symbol wg SWW — 1139-69 i 1131-981.

5. Autor projektu normy mgr inż. Tadeusz Szprycha — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Sprzętu Elektrotechnicznego i Urzędzeń Technologicznych ELGOS w Czechowicach-Dziedzicach.